

Examen VMBO-GL en TL

2012

tijdvak 2
maandag 18 juni
13.30 - 15.30 uur

aardrijkskunde CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 49 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 63 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

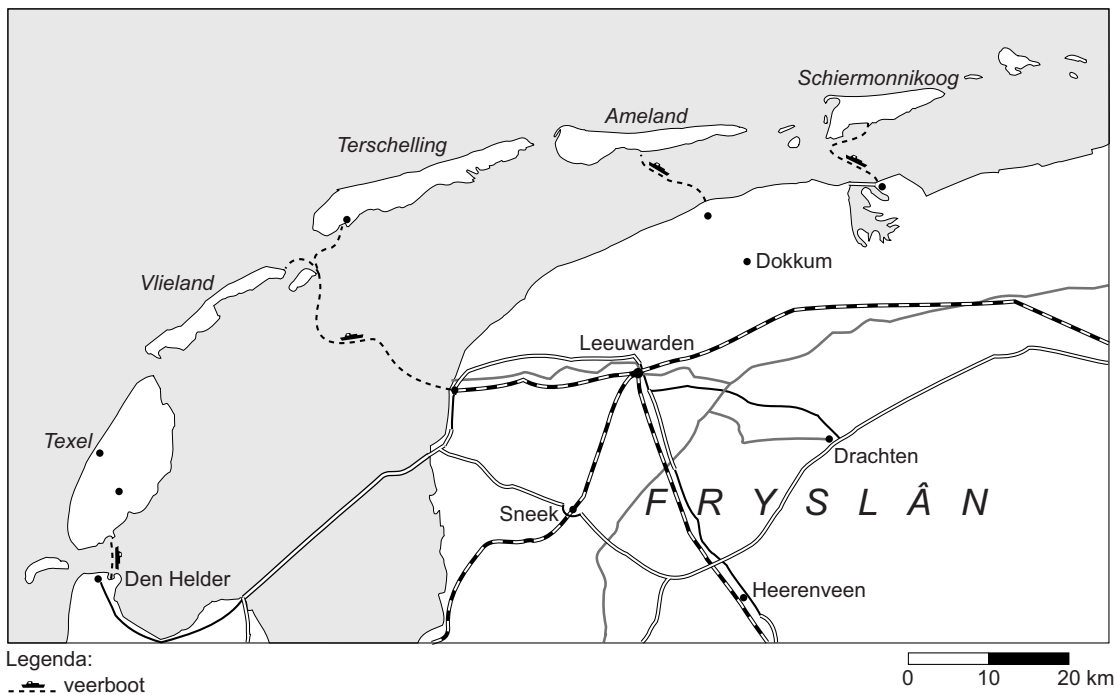
Open vragen

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

De Nederlanders en hun vakantiebestemmingen

bron 1

Veerdiensten naar de Waddeneilanden

Veerboot Harlingen - Terschelling

datum	tijd	soort
donderdag 06-01-2011	08:30	sneldienst
donderdag 06-01-2011	09:45	veerdienst
donderdag 06-01-2011	12:30	sneldienst
donderdag 06-01-2011	15:00	veerdienst
donderdag 06-01-2011	17:30	sneldienst
donderdag 06-01-2011	19:50	sneldienst

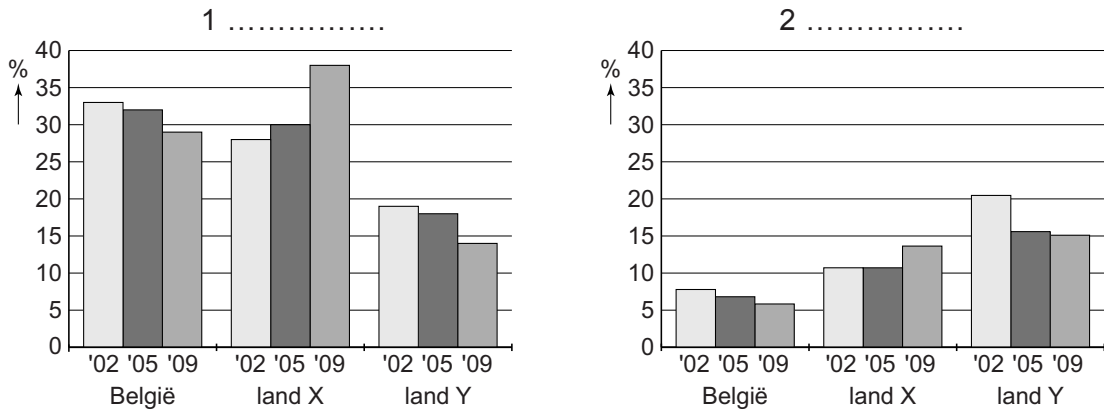
Duur van de overtocht veerboot Harlingen - Terschelling:

- veerdienst: circa 2 uur
- sneldienst rechtstreeks: circa 45 minuten
- sneldienst via Vlieland: circa 1 uur en 30 minuten

- 1p 1 In bron 1 is af te lezen dat de reisduur van Harlingen naar Terschelling varieert. Bij welke veerboot is de relatieve afstand het **grootst**?
- A veerdienst
 - B sneldienst rechtstreeks
 - C sneldienst via Vlieland

bron 2

Top drie van vakantie landen voor Nederlanders in 2002, 2005 en 2009

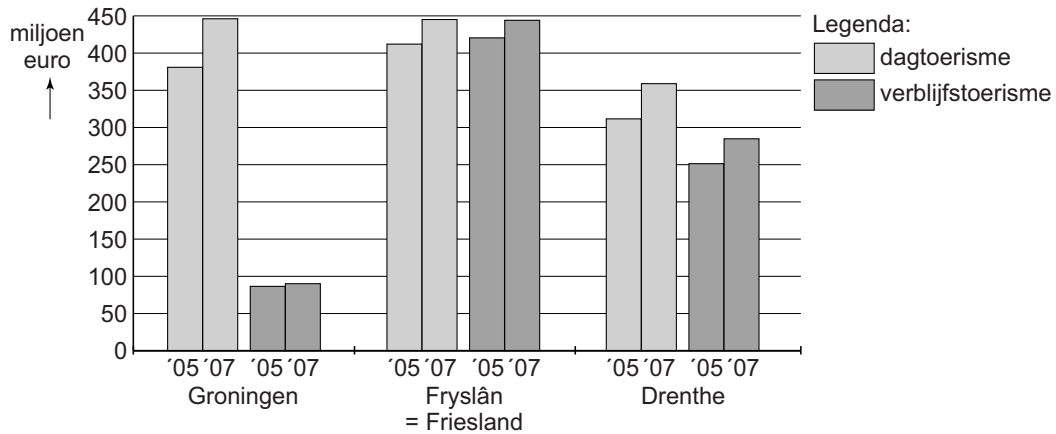

- 1p 2 In bron 2 zijn de duur van de vakantie en de namen van twee vakantie landen weggelaten. Welke letter geeft de juiste combinatie van vakantie duur en vakantie land weer?

	1	2	land X	land Y
A	korte vakanties	lange vakanties	Duitsland	Frankrijk
B	korte vakanties	lange vakanties	Frankrijk	Duitsland
C	lange vakanties	korte vakanties	Duitsland	Frankrijk
D	lange vakanties	korte vakanties	Frankrijk	Duitsland

bron 3

Uitgaven dagtoerisme en verblijfstoerisme* in 2005 en 2007

* verblijfstoerisme is een vorm van toerisme waarbij men in een accommodatie overnacht.

- 1p 3 Naar aanleiding van het diagram in bron 3 worden de volgende beweringen gedaan:
- 1 De uitgaven door dagtoeristen zijn tussen 2005 en 2007 in Groningen meer gestegen dan in Fryslân (Friesland).
 - 2 Verblijfstoerisme is in dit diagram hetzelfde als lange vakantie.
- Neem de cijfers van de beweringen over op het antwoordblad en schrijf erachter of de bewering juist is of onjuist.
- 1p 4 Stel dat je zou willen weten hoeveel geld dagtoeristen gemiddeld per dag uitgeven, welk gegeven heb je dan, naast de gegevens in bron 3, nodig om dit uit te rekenen?
- A de oppervlakte van de provincie
 - B de verblijfsduur
 - C het aantal dagtoeristen
 - D het inkomen per inwoner

bron 4
Goa, India

Legenda:

- steden
- ~ rivieren

hoogtes

- 0- 100 m
- 100- 200 m
- 200- 500 m
- 500-1000 m
- >1000 m

0 200 400 km

Vakantiegebieden maken een aantal ontwikkelingsfasen door. Een goed voorbeeld is Goa in India. Dit gebied werd een tijd lang niet of nauwelijks meer bezocht, omdat de toeristische voorzieningen niet meer voldeden aan de eisen van het hedendaags toerisme.

Plaatselijke overheden en de toeristenindustrie hebben daarom jarenlang keihard aan vernieuwing en ontwikkeling gewerkt. Het resultaat is een kwalitatief hoogstaande vakantiebestemming die snel weer geliefd wordt.

- 2p **5** Lees de tekst van bron 4.
→ Geef twee voorbeelden van toeristische voorzieningen.
- 1p **6** In bron 4 gaat het in de tekst over Goa.
In welke fase van ontwikkeling zit Goa nu?
- A** in de fase van bloei
 - B** in de fase van herstel
 - C** in de fase van opkomst
 - D** in de fase van verval

bron 5

Genieten in Bergen

LEZERSREIS Speciaal voor de lezers van deze krant

€ 17,50 korting!

INCLUSIEF:

- 4-sterren hotel
- ontbijt

vanaf **€ 39**

2-/3-/4-/5-daagse autovakantie Noord-Hollandse kust

Genieten in BERGEN

Geniet van de veelzijdige Noord-Hollandse kust! Het strand en de duinen maken van deze omgeving een heerlijke vakantiebestemming!

En wat is er nu leuker dan een weekendje naar de kust? Wij selecteerden voor u als lezer van deze krant een autovakantie naar Bergen. U verblijft in een viersterren hotel inclusief ontbijt.

Een 2-daagse autovakantie boekt u al vanaf slechts € 39 per persoon!

En als u boekt met de speciale actiecode krijgt u ook nog eens een lezerskorting van € 17,50 per boeking.

Aankomstdata:

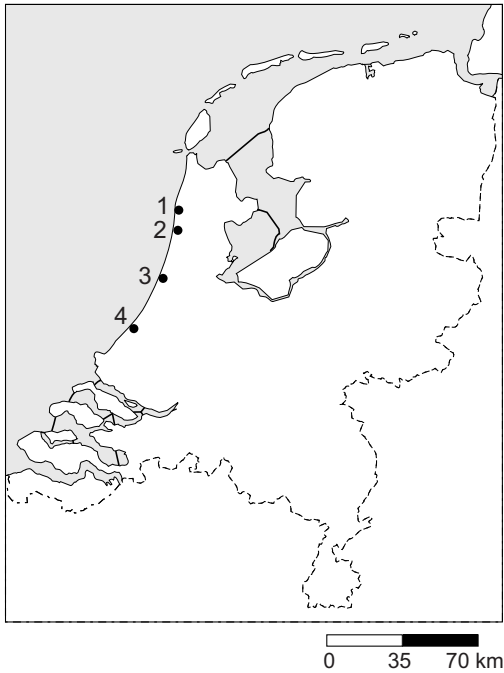
van 28/2 tot en met 28/3: op vr., za., en zo.

van 4/4 tot en met 27/6: op zo.

van 2/7 tot en met 23/8: op vr. en ma.

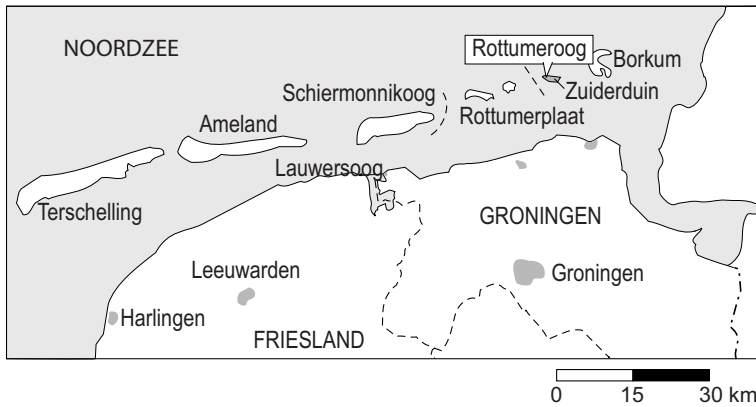
2 dagen	3 dagen	4 dagen	5 dagen
vanaf € 39	vanaf € 75	vanaf € 99	vanaf € 139

bron 6
Nederland

- 1p 7 De advertentie van bron 5 maakt reclame voor autovakanties naar Bergen. De cijfers 1 tot en met 4 in bron 6 staan, in willekeurige volgorde, voor de plaatsen Egmond aan Zee, Bergen, Zandvoort en Noordwijk.
Met welk cijfer wordt de plaats Bergen in bron 6 aangegeven?
- A cijfer 1
 - B cijfer 2
 - C cijfer 3
 - D cijfer 4
- 1p 8 In de advertentie in bron 5 worden 2-, 3-, 4- en 5-daagse autovakanties aangeboden.
Welke van deze autovakanties rekenen we tot de lange vakanties?
- A alleen de 5-daagse autovakantie
 - B alle genoemde autovakanties
 - C de 3-, 4- en 5-daagse autovakanties
 - D de 4- en 5-daagse autovakanties
 - E geen enkele van deze autovakanties

bron 7
Rottumeroog

Rottumeroog is een onbewoond Waddeneiland dat alleen buiten het broedseizoen van de vogels bezocht mag worden. Hans Hoekstra ging mee op excursie: “De dagtocht Rottum is geen doorsneetripje. Het schip dat ons naar het eiland brengt, kan bijvoorbeeld niet afmeren bij Rottumeroog. We moeten wachten op laagtij. Dan kunnen we van boord en via de zandplaten naar het eiland lopen.”

Het dagarrangement Rottumeroog kan worden geboekt tot 1 april en vanaf 1 augustus. Ieder jaar zijn er 25 tochten, met elk maximaal 30 deelnemers.

- 1p 9 In bron 7 is sprake van een dagtocht naar Rottumeroog. Welke begrippen zijn van toepassing op deze dagtocht?
- A grootschalig toerisme en cultuurbestemming
 - B grootschalig toerisme en natuurbestemming
 - C kleinschalig toerisme en cultuurbestemming
 - D kleinschalig toerisme en natuurbestemming

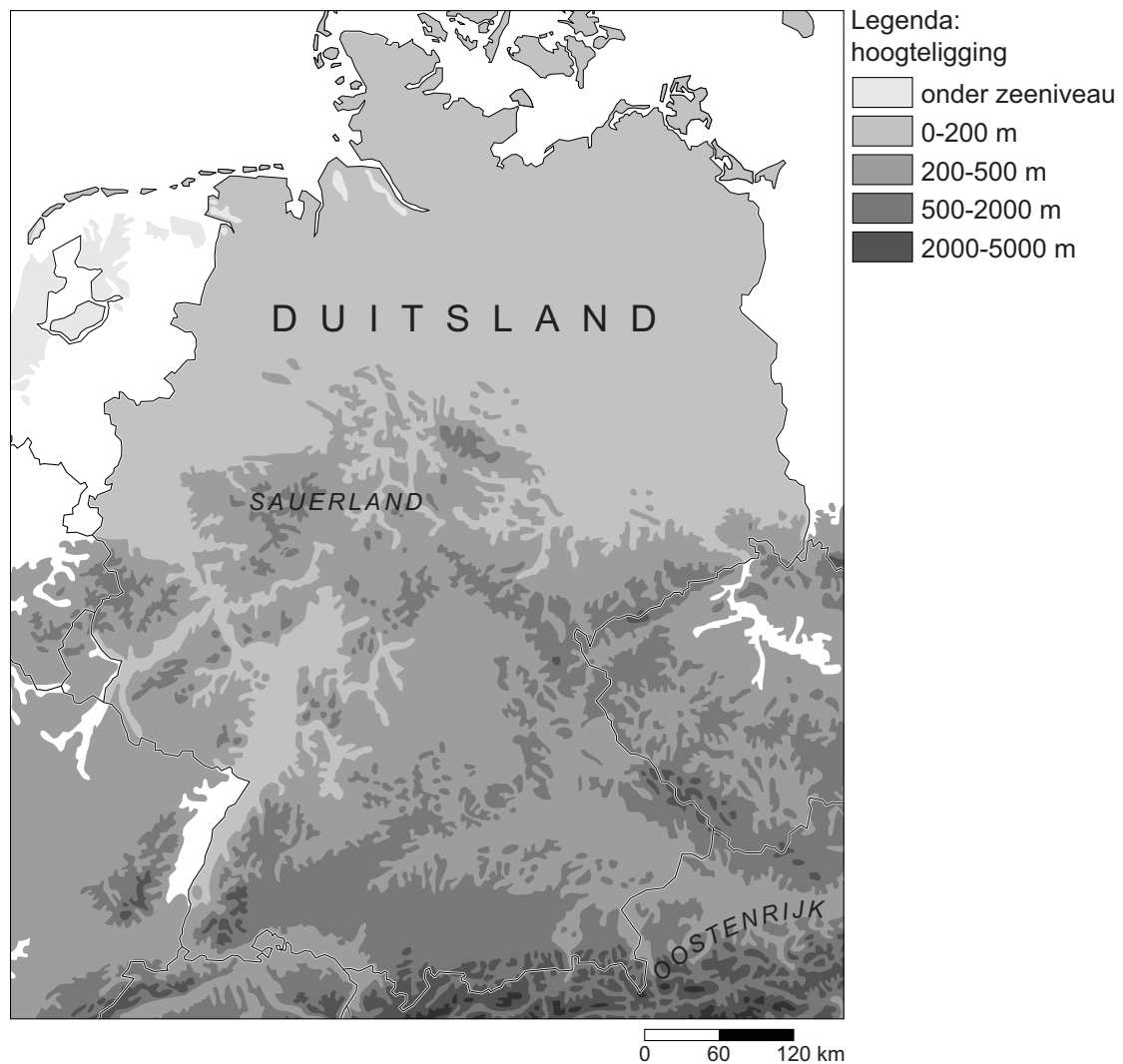
bron 8

Wintersport voor 1 miljoen Nederlanders

AMSTERDAM - Komende winter zullen naar verwachting zo'n 1 miljoen Nederlanders op wintersportvakantie gaan. Oostenrijk blijft voor Nederlanders dé wintersportbestemming en mag iets meer dan de helft van de wintersporters begroeten. Frankrijk volgt als tweede en Duitsland staat op de derde plaats. De populairste wintersportgebieden in Oostenrijk zijn Tirol en Salzburgerland. In Duitsland is het Sauerland het meest populaire wintersportgebied.

bron 9

Deel van Europa

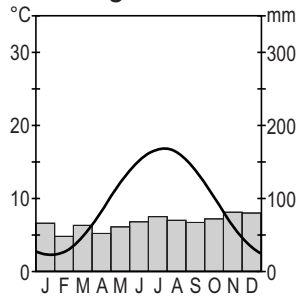

- 2p 10 In bron 8 zijn de Alpen in Oostenrijk en het Sauerland in Duitsland beschreven als belangrijke wintersportgebieden voor de Nederlandse toerist. Als je beide gebieden met elkaar vergelijkt, dan blijken ze elk hun eigen voordelen te hebben voor de Nederlandse wintersporter.
- Noteer op het antwoordblad de Alpen en het Sauerland onder elkaar. Noem met behulp van bron 9 bij beide gebieden een voordeel voor de Nederlandse wintersporter.

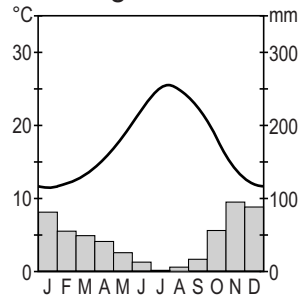
bron 10

Vier klimaatgrafieken

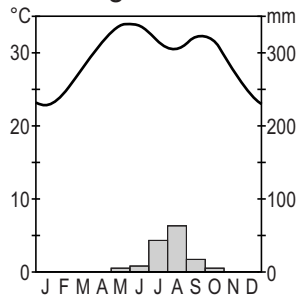
klimaatgrafiek 1

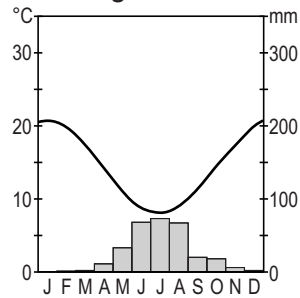
klimaatgrafiek 2

klimaatgrafiek 3

klimaatgrafiek 4

- 1p 11 Toeristen kiezen vaak een vakantiebestemming met een Middellandszeeklimaat zoals de Costa del Sol. In bron 10 staan vier klimaatgrafieken. Welke van deze grafieken is de klimaatgrafiek van de Costa del Sol?
- A grafiek 1
 - B grafiek 2
 - C grafiek 3
 - D grafiek 4

bron 11

Vier foto's uit reisbrochures

foto 1

foto 2

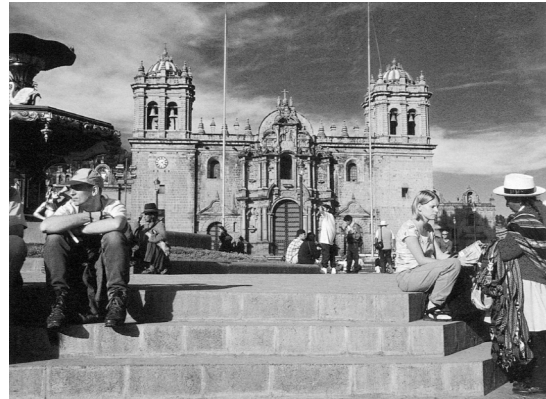

foto 3

foto 4

- 2p **12** In reisbrochures kom je vaak foto's tegen die kenmerkend zijn voor een vakantieland of een soort vakantieganger in dat land. In bron 11 staan vier van zulke foto's afgebeeld. Ze zijn, in alfabetische volgorde, kenmerkend voor Australië, Indonesië, Kenia en Peru.
- Noteer op het antwoordblad de cijfers van de foto's en schrijf achter elk cijfer welk land erbij hoort.

bron 12

Statistische gegevens van enkele belangrijke vakantielanden voor Nederlanders in 2003

Land	Aantal inwoners	Totaal aantal buitenlandse toeristen	Aantal buitenlandse toeristen per 1000 inwoners	Inkomsten uit buitenlands toerisme per inwoner
Duitsland	82.536.000	18.400.000	223	326 euro
Frankrijk	61.864.088	75.000.000	1256	547 euro
Oostenrijk	8.100.273	19.100.000	2358	1707 euro
Spanje	41.663.702	52.500.000	1277	951 euro
Turkije	69.770.026	13.300.000	189	120 euro
Malta	397.296	1.100.000	2825	1824 euro

- 1p **13** Welk land uit de tabel in bron 12 verdient in verhouding tot de bevolkingsgrootte het meest aan buitenlands toerisme?

bron 13

Toerisme groeit, maar bestedingen blijven achter

Marokko wil tien miljoen toeristen

In 2010 zou Marokko tien miljoen buitenlandse toeristen moeten trekken. In

2009 kwamen er al 8,34 miljoen toeristen, van wie 443.000 Nederlanders.

“Ach ja, tien miljoen toeristen. Het is gemakkelijk om meer toeristen te trekken, maar we willen niet iedereen”, zegt Ahmed Serghini. “We willen de toeristensector langzaam opbouwen om te voorkomen dat in Marokko hetzelfde gebeurt als in Spanje en Tunesië door het massatoerisme is gebeurd.”

- 2p **14** Naar aanleiding van de tekst van bron 13 worden drie uitspraken gedaan:
- 1 Marokko behoort voor de Nederlandse vakantieganger tot de verre bestemmingen.
 - 2 Marokko staat vooral bekend als natuurbestemming.
 - 3 Marokko bevindt zich wat betreft toeristische ontwikkeling in de fase van herstel.
- Neem de cijfers van de uitspraken over op het antwoordblad en schrijf erachter of de uitspraak juist is of onjuist.
- 2p **15** Ahmed Serghini wil voorkomen dat in Marokko hetzelfde gebeurt als in Spanje en Tunesië door het massatoerisme is gebeurd (zie bron 13). Hij doelt hierbij onder andere op culturele en ruimtelijke gevolgen van massatoerisme.
- Noem eerst een voorbeeld van een cultureel gevolg van massatoerisme dat hij wil voorkomen.
- Noem vervolgens een voorbeeld van een ruimtelijk gevolg van massatoerisme dat hij wil voorkomen.

bron 14

15-daagse rondreis door Andalusië (Zuid-Spanje) en Marokko

Andalusië en Marokko

15 dagen vanaf 974 euro

Prachtige combinatierreis!

15-daagse rondreis Andalusië en Marokko.

Op basis van ontbijt, 1x lunch en 11x diner.

Vertrek van 2 september tot en met 28 oktober.

- In Andalusië bezoeken we onder andere Granada (inclusief entree Alhambra!) en Sevilla en in Marokko bezoeken we Fès, Marrakech, Casablanca en Rabat.
- Inclusief vlucht Amsterdam-Málaga en retour, verblijf, excursies en Nederlandssprekende reisleiding.

2p 16 Sommige toeristen die naar Marokko reizen, combineren deze reis met een bezoek aan Andalusië in Spanje. De advertentie van bron 14 is een voorbeeld van zo'n combinatierreis.

Drie uitspraken naar aanleiding van deze advertentie:

- 1 Het aanbod voor deze combinatierreis geldt voor het hoogseizoen.
 - 2 Andalusië rekenen we tot de Costa Brava.
 - 3 Deze rondreis is een culturreis.
- Neem de cijfers van de uitspraken over op het antwoordblad en schrijf erachter of de uitspraak juist is of onjuist.

bron 15

Salzkammergut

De regio Salzkammergut in Oostenrijk is een uitstekende vakantiebestemming. 's Zomers kun je er wandelen, fietsen en golfen. 's Winters kun je er skiën en langlaufen.

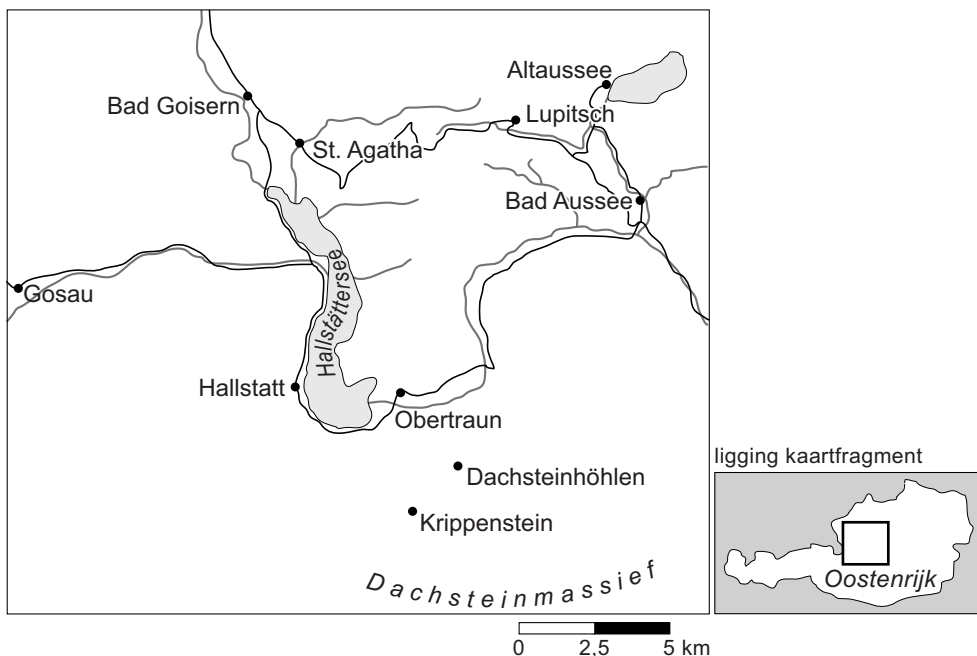
Het Salzkammergut ligt op ongeveer 1000 kilometer afstand van Utrecht. Het is uitstekend te bereiken per auto.

Je kunt ook vliegen: de dichtstbijzijnde luchthavens zijn Salzburg en Linz. Gedurende het winterseizoen gaat er iedere vrijdag een trein vanuit Nederland naar de Oostenrijkse en Italiaanse Alpen.

Een bijzondere regio in het Salzkammergut is de streek rond Hallstatt. De Unesco heeft deze streek op de Werelderfgoedlijst geplaatst. Gebieden op deze lijst worden beschouwd als waardevolle cultuurlandschappen.

bron 16

De regio Salzkammergut

2p 17 De tekst van bron 15 en de kaart van bron 16 gaan over de Oostenrijkse streek Salzkammergut.

Naar aanleiding van deze bronnen volgen drie uitspraken:

- 1 Het Salzkammergut biedt mogelijkheden voor een toeristisch dubbelseizoen.
 - 2 Het Salzkammergut ligt op ongeveer 1000 kilometer afstand van Utrecht. Dit heeft betrekking op de relatieve afstand.
 - 3 Het Salzkammergut ligt ten westen van Tirol.
- Neem de cijfers van de uitspraken over op het antwoordblad en schrijf erachter of de uitspraak juist is of onjuist.

- 2p **18** In de tekst van bron 15 staat dat de Unesco de streek rond Hallstatt op de Werelderfgoedlijst geplaatst heeft. Dit kan leiden tot een toename van het aantal toeristen. Deze eventuele toename heeft zowel voordelen als nadelen voor dit gebied.
- Noem eerst een voordeel van een toename van het aantal toeristen voor dit gebied.
 - Noem vervolgens een nadeel van een toename van het aantal toeristen voor dit gebied.

bron 17

Advertentie cruise Emiraten, India en Maldiven

Cruise Emiraten, India & Maldiven

complete 22-daagse cruise inclusief vliegreis per KLM en alle maaltijden aan boord

Brochureprijs € 3780, nu
bij BBI Reizen v.a. € 1598

v.a.

Meer dan
50% korting!

1598

Inclusief non-stop
vliegreis per KLM!

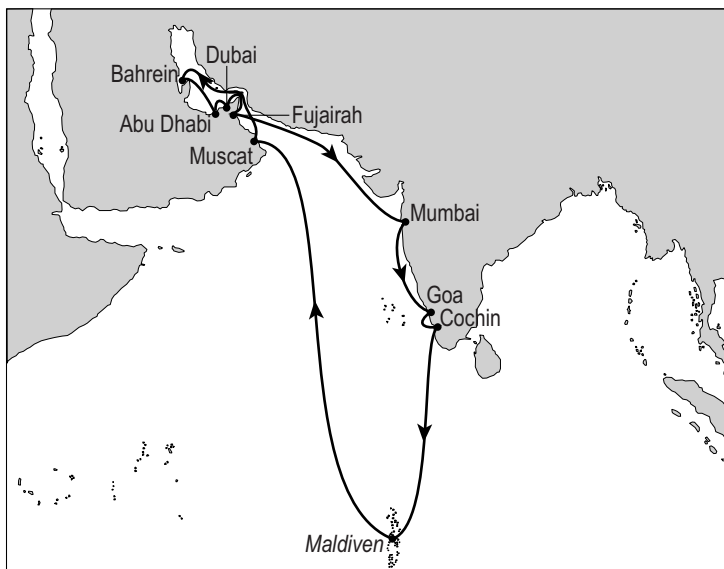
Uniek aanbod voor u als vaste klant van BBI-reizen: een prachtige en voordelige **22-daagse cruise** naar de **Emiraten, India en de Maldiven!** Aan boord van de **5-sterren Costa Luminosa** vaart u naar onder andere **Fujaira, Mumbai** (het voormalig Bombay), het tropische **Goa**, de adembenemende **Maldiven, Muscat, Abu Dhabi** en het fascinerende **Dubai**, waar u de laatste dag vrij te besteden heeft. Bezoek de smalle straatjes of bewonder het hoogste gebouw ter wereld, de Burj Khalifa. Normaal kost deze cruise € 3780 maar nu slechts **vanaf € 1598!** Dit is inclusief non-stop vliegreis vanaf Amsterdam, transfers én alle maaltijden aan boord.

Uitsluitend vertrek 10 januari, wees snel VOL = VOL!

bron 18

Kaart cruise Emiraten, India en Maldiven

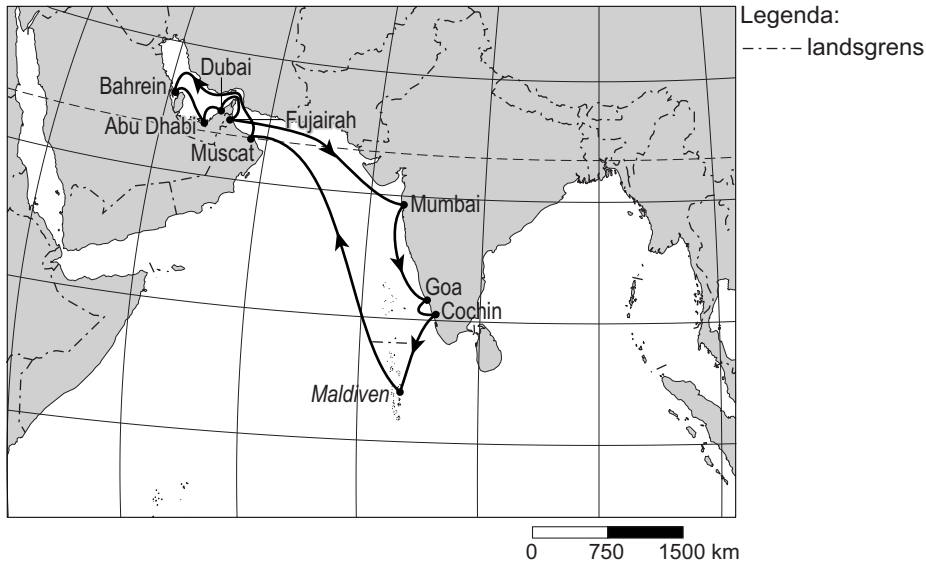

ligging kaartfragment

bron 19

Deel van Azië

- 1p 19 De reis van bron 17 gaat door verschillende klimaatgebieden. Tot welk klimaatgebied rekenen we de Emiraten en tot welk klimaatgebied rekenen we de Maldiven?

	(Verenigde Arabische) Emiraten	Maldiven
A	droog klimaat	Middellandse Zeeklimaat
B	droog klimaat	tropisch klimaat
C	Middellandse Zeeklimaat	tropisch klimaat
D	Middellandse Zeeklimaat	droog klimaat
E	tropisch klimaat	droog klimaat
F	tropisch klimaat	Middellandse Zeeklimaat

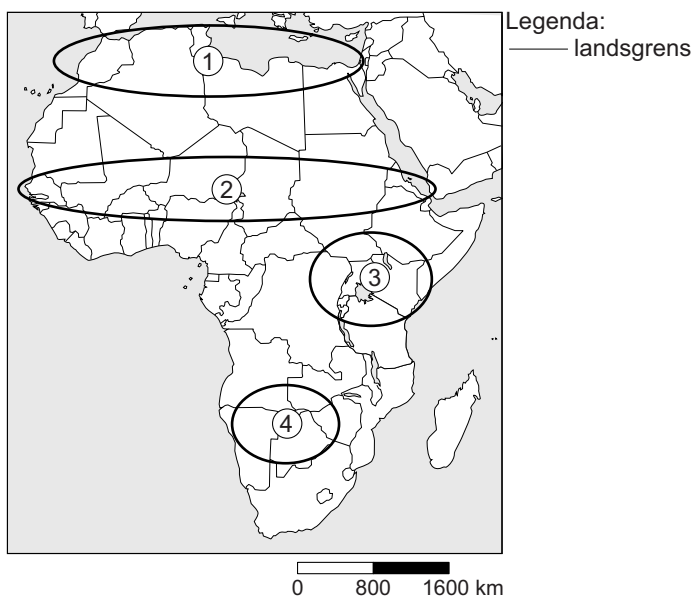
- 1p 20 Leerlingen van een VMBO-4 klas die bij aardrijkskunde het onderwerp toerisme bespreken, komen bij het bestuderen van de advertentie van bron 17 tot de conclusie dat zijzelf niet tot de doelgroep voor deze reis gerekend worden.
→ Geef met behulp van de advertentie een argument waarom zij niet tot de doelgroep behoren.
- 1p 21 Naar aanleiding van bron 19 doen de leerlingen uitspraken over tijdsverschillen tussen de gebieden van deze reis. Slechts één daarvan is juist. Welke uitspraak is juist?
- A In de Emiraten is het ongeveer drie uur later dan in Nederland.
B In Nederland is het ongeveer drie uur later dan op de Maldiven.
C In India is het ongeveer drie uur vroeger dan in de Emiraten.
D Op de Maldiven is het ongeveer drie uur vroeger dan in India.

- 1p **22** De kaart van bron 18 hoort bij de advertentie van bron 17. Dit soort kaartjes is vaak subjectief. Geografische kenmerken worden niet altijd juist afgebeeld. De kaart van bron 19 komt uit de Grote Bosatlas. Dit soort kaartjes is over het algemeen objectief; deze zijn gebaseerd op feiten.
- Noem een voorbeeld op de kaart van bron 18 waaruit blijkt dat deze kaart niet klopt met de objectieve geografische kenmerken op de kaart van bron 19.
- 1p **23** Behalve dat de kaart van bron 18 geografisch onjuist is, kun je ook zeggen dat deze kaart onvolledig is. Om kaarten goed te kunnen lezen moet er een aantal gegevens opstaan zoals een titel, een legenda en eventueel een noordpijl en gradennetwerk. Deze ontbreken in bron 18.
- Welk belangrijk gegeven ontbreekt nog meer bij deze kaart?

Omgaan met natuurlijke hulpbronnen

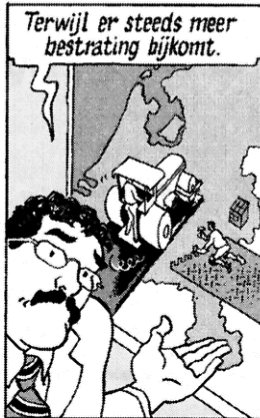
bron 20

Afrika

- 1p **24** Een voorbeeld van een gebied met perioden van extreme droogte is de Sahelzone.
Met welk cijfer wordt de Sahelzone aangegeven in bron 20?
- A cijfer 1
 - B cijfer 2
 - C cijfer 3
 - D cijfer 4
- 2p **25** In de Sahel is al heel lang een tekort aan water. Het tekort aan water wordt steeds groter. Dit heeft zowel natuurlijke als menselijke oorzaken.
- Geef eerst een natuurlijke oorzaak voor het tekort aan water.
 - Geef daarna aan hoe mensen bijdragen aan een toenemend watertekort.
- 1p **26** De hoeveelheid neerslag zegt niet alles over de droogte in een gebied. De hoeveelheid neerslag die de mens kan gebruiken hangt ook af van de verdamping.
- Met welk begrip duiden we neerslag min verdamping aan?

PETER, WAT DOEN WE MET AL HET OVERTOLLIGE WATER IN DE STAD ?

Wilt u ook een regenton bestellen?
Kijk dan op www.eentonvoorwater.nl

- 1p **27** In bron 21 wordt een verband gelegd tussen de toename van regen en de toename van overstromingen in de stad. Peter geeft als één van de oorzaken van deze wateroverlast de toename van bestrating.
 → Geef een reden waarom een toename van bestrating leidt tot een toename van wateroverlast in de stad.
- 1p **28** In bron 21 geeft Peter als oplossing voor de wateroverlast het aanleggen en verbreden van grachten in steden. Ook in het rivierengebied kent men wateroverlast. Bij rivieren laat men bij een hoge waterstand het overtollige rivierwater ook wegstromen naar een speciaal daarvoor aangewezen plek. Hoe worden deze opvangplekken van overtollig rivierwater genoemd?
A grondwatervoorraden
B infiltratiegebieden
C overloopgebieden
D spaarbekkens

bron 22

Kwelwater

Door zeespiegelstijging en bodemdaling zal er meer kwelwater in West-Nederland binnendringen. Dit kwelwater is water dat onder zeedijken en duinen doorsijpelt naar de oppervlakte.

bron 23

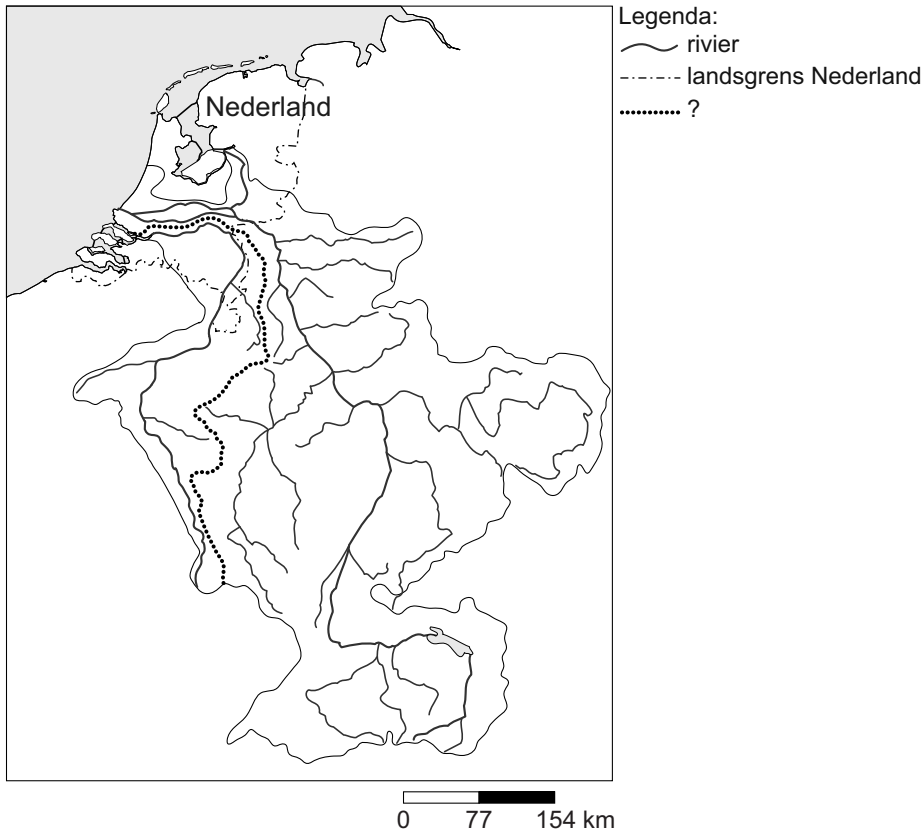
Grondwaterstand

De afgelopen vijftig jaar is de grondwaterstand in Nederland op veel plaatsen gedaald met enkele decimeters tot zelfs een meter.

- 1p **29** Naast de vervuiling van het water, is de mens ook verantwoordelijk voor andere bedreigingen van de zoetwatervoorraad. In bron 22 en 23 staan vormen van bedreigingen.
 Welke bedreigingen worden beschreven in achtereenvolgens bron 22 en 23?

	bron 22	bron 23
A	infiltratiewater	verzilting
B	verdroging	verzilting
C	verzilting	infiltratiewater
D	verzilting	verdroging

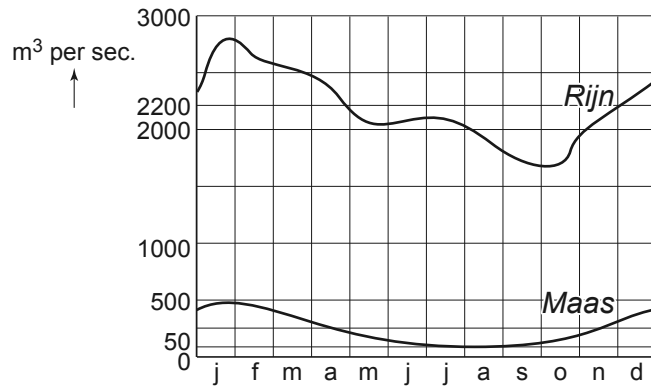
bron 24

- 1p **30** De kaart van bron 24 laat de Rijn en de Maas zien. Bij de kaart is de titel weggelaten. Wat is de juiste titel van de kaart?
- A de benedenloop van de Rijn en de Maas
 - B de delta van de Rijn en de Maas
 - C het regiem van de Rijn en de Maas
 - D het stroomgebied van de Rijn en de Maas
- 1p **31** Op de kaart van bron 24 staat een zwarte stippellijn aangegeven. In de legenda wordt niet aangegeven wat deze lijn betekent, maar staat een vraagteken.
- Welk begrip moet er worden ingevuld in de legenda in plaats van het vraagteken?

bron 25

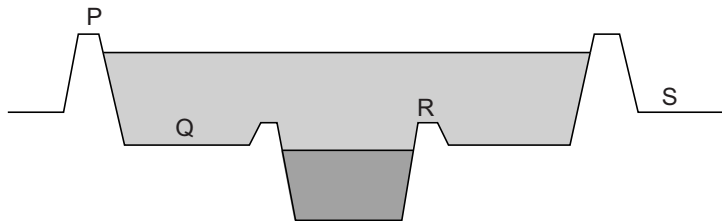
Waterafvoer van Rijn en Maas

- 2p **32** De Rijn voert meer water af dan de Maas.
 → Noem twee redenen waarom de Rijn meer water afvoert dan de Maas.

bron 26

Dwarsdoorsnede van een rivier

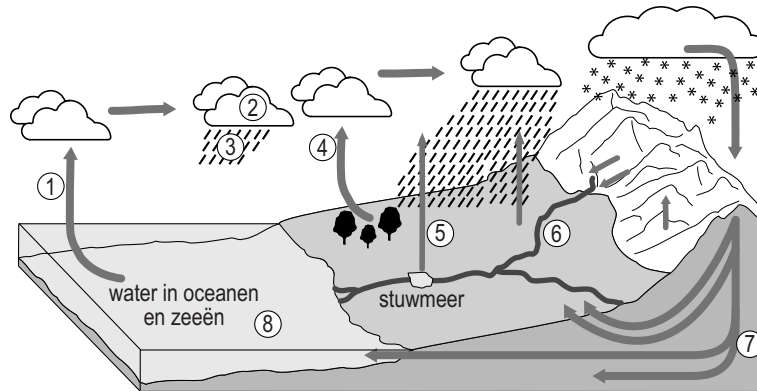

- 1p **33** In bron 26 staat een dwarsdoorsnede van een rivier.
 Met de letters P, Q, R en S zijn, in alfabetische volgorde, de volgende begrippen aangegeven: binnendijks gebied, uiterwaard, winterdijk en zomerdijk.
 Welk antwoord geeft de juiste combinatie van letter en begrip?

	P	Q	R	S
A	zomerdijk	uiterwaard	winterdijk	binnendijks gebied
B	winterdijk	uiterwaard	zomerdijk	binnendijks gebied
C	zomerdijk	binnendijks gebied	winterdijk	uiterwaard
D	winterdijk	binnendijks gebied	zomerdijk	uiterwaard

bron 27

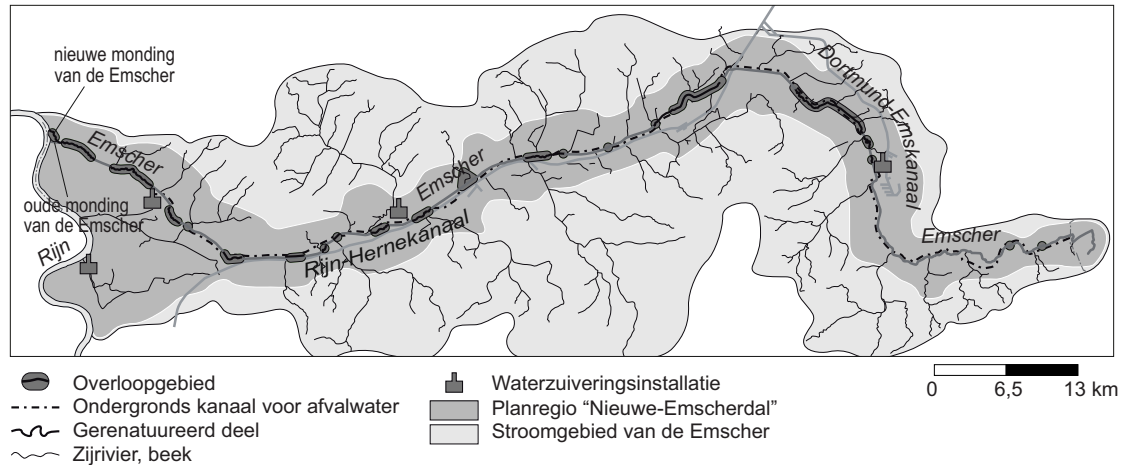
Kringloop van het water

- 1p **34** In bron 27 staan de korte en lange kringloop afgebeeld. Bij welke drie cijfers vindt verdamping plaats?
- A 1, 2 en 7
B 1, 3 en 4
C 1, 4 en 5
D 1, 5 en 7
- 1p **35** In de afbeelding van bron 27 wordt de volledige kringloop van het water aangegeven. Met welke cijfers wordt de korte kringloop van het water aangegeven?
- A 1, 2, 3 en 8
B 1, 3, 6 en 8
C 3, 6 en 8
D 3, 7, en 8
E 4, 3, 6 en 8
F 4, 5, 6 en 8
- 1p **36** Als de opwarming van de aarde in dit tempo doorgaat, zal meer ijs op de Noordpool in de zomer smelten. Twee leerlingen krijgen hierover een discussie. Sophie zegt: "De hoeveelheid water in de kringloop blijft altijd gelijk." Sjanne zegt: "Door het smelten van het ijs op de Noordpool zal de zeespiegel sterk gaan stijgen."
- Neem de namen van de leerlingen over op het antwoordblad en schrijf erachter of hun uitspraak juist of onjuist is.
- 2p **37** Naar aanleiding van bron 27 volgen hieronder drie uitspraken:
- 1 IJsmassa's vormen geen onderdeel van de kringloop van het water.
 - 2 Het water dat bij het cijfer 7 in bron 27 in de bodem terechtkomt, wordt infiltratiewater genoemd.
 - 3 Afstroming via grondwater gaat sneller dan via het oppervlaktewater.
- Neem de cijfers van de uitspraken over op het antwoordblad en schrijf erachter of de uitspraak juist is of onjuist.

bron 28

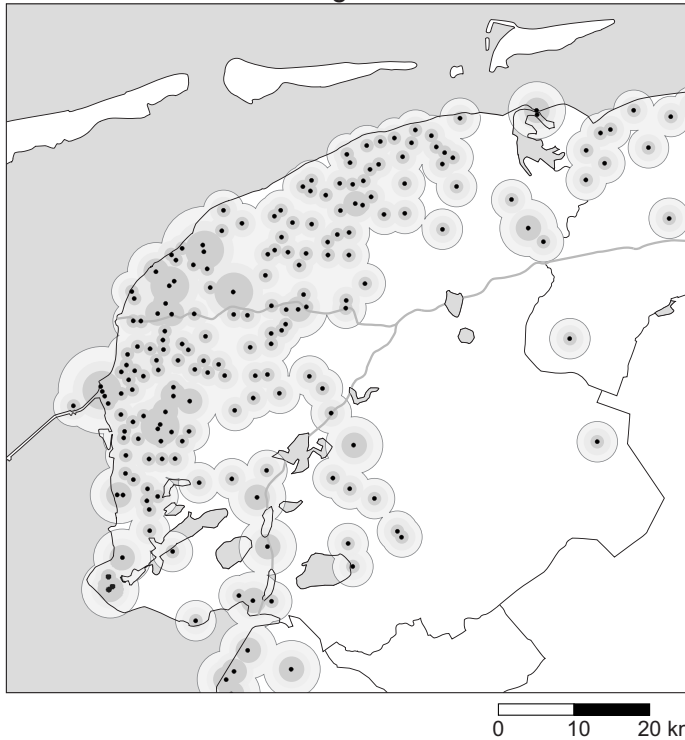
De Nieuwe Emscher

- 1p 38 Grote delen van de Emscher zijn in het verleden gekanaliseerd. In delen van de Emscher heeft men de natuurlijke, kronkelende loop van de rivier weer hersteld (gerennatureerd). Het doel hiervan is onder andere het ontwikkelen van natuur en recreatie.
- Geef, naast het ontwikkelen van natuur en recreatie, nog een doel dat men hiermee nastreeft.
- 1p 39 Zonder broeikasgassen zou er op aarde ook geen broeikaseffect zijn. Een toename aan broeikasgassen versterkt het broeikaseffect.
- Welke functie vervullen de broeikasgassen in de atmosfeer?
- 1p 40 Er zijn verschillende oorzaken aan te wijzen voor het versterkt broeikaseffect. Eén van de oorzaken is de toename van uitstoot van CO_2 door toename van het gebruik van fossiele brandstoffen in industrie en huishoudens.
- Noem nog een oorzaak voor de toename van broeikasgassen in de atmosfeer.

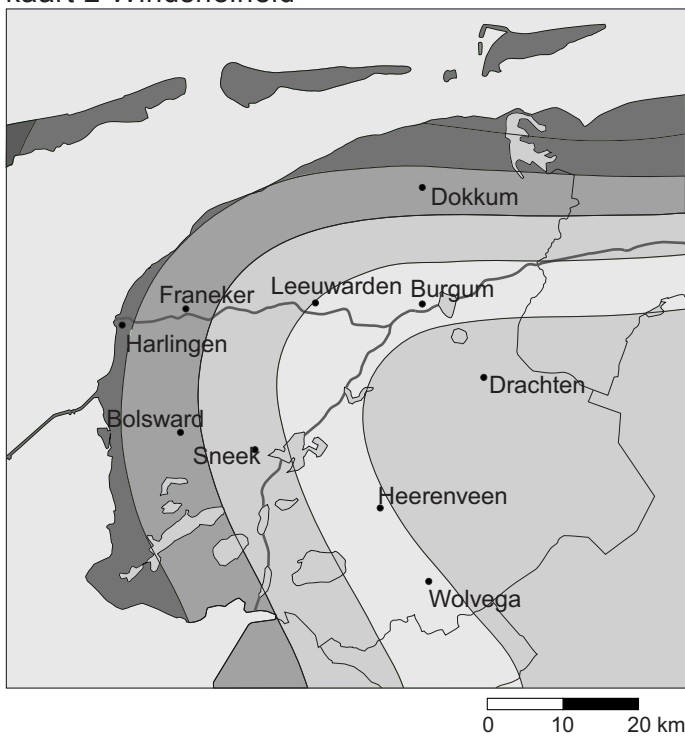
bron 29

kaart 1 Horizonvervuiling door windmolens

Legenda:
● Windmolen en zichtbaarheid van de windmolen

kaart 2 Windsnelheid

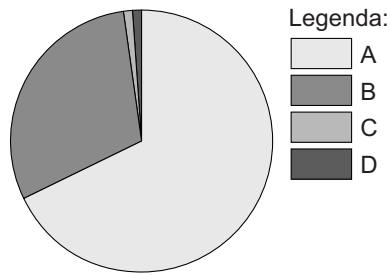

Legenda:
Gemiddelde windsnelheid per jaar in meter per seconde
4 - 5
5 - 6
6 - 7
7 of meer

- 1p 41 Op kaart 1 van bron 29 zien we de plekken in Fryslân (Friesland) waar veel windmolens zijn gebouwd.
→ Noem met behulp van bron 29 een reden waarom juist daar veel windmolens zijn gebouwd.

bron 30

Zoet water op aarde

- 1p 42 Voorraden zoet water zitten opgeslagen als waterdamp in de atmosfeer, als vaste vorm in ijsmassa's, als vloeibare vorm in grondwater en, ook vloeibaar, in oppervlaktewater zoals meren en rivieren. Welk deel van het cirkeldiagram uit bron 30 geeft de voorraad zoet water in vaste vorm in ijsmassa's weer?
- A deel A
 - B deel B
 - C deel C
 - D deel D

bron 31

Opwarming rivieren

De temperatuur van het Rijnwater is de laatste tientallen jaren behoorlijk gestegen. Reden voor onze oosterburen om de noodklok te luiden. Een Duitse milieuorganisatie onderzocht de temperatuur van het Rijnwater en zag dat de watertemperatuur bij Lobith, waar de rivier ons land binnenkomt, drie graden warmer is dan het natuurlijke niveau. Dat de temperatuur van het Rijnwater in Nederland meerdere dagen per jaar boven de 28 graden uitkomt, is niks bijzonders meer.

- 1p 43 Uit de tekst van bron 31 blijkt dat het water van de Rijn steeds warmer wordt. Eén van de oorzaken is klimaatverandering. Wat is een tweede belangrijke oorzaak?
- A toename van lozing van afvalwater door huishoudens
 - B toename van lozing van irrigatiewater door landbouw
 - C toename van lozing van koelwater door elektriciteitscentrales
 - D toename van lozing van proceswater door industrie

bron 32

Windmolens in de Gobiwoestijn

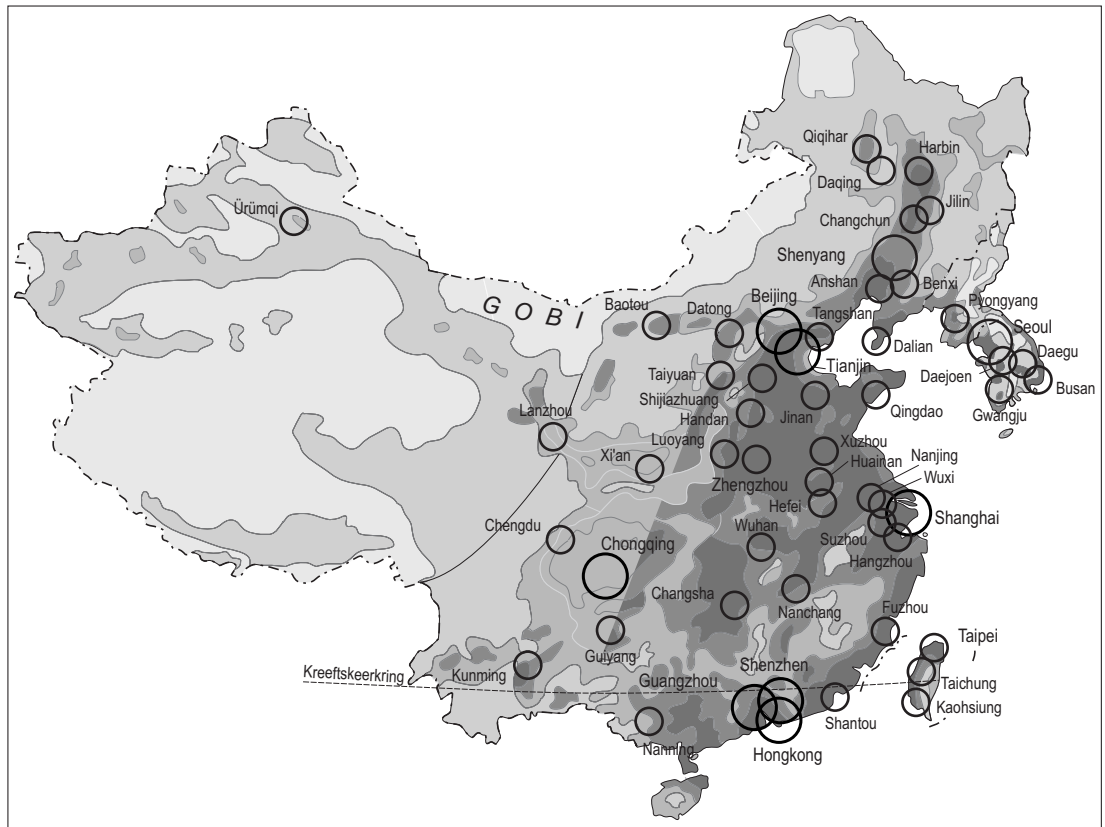
Kolencentrales blijven belangrijk in China, maar er wordt nu ook gewerkt aan alternatieven: windmolens in de Gobiwoestijn.

In de noordwestelijke hoek van de Chinese provincie Gansu werkt China in de Gobiwoestijn aan de aanleg van het grootste windmolenpark ter wereld.

Overigens wil China daarnaast ook het aantal kerncentrales uitbreiden.

bron 33

Bevolkingsdichtheid China

Legenda:

Inwoners per km²

minder dan 1

1 - 50

50 - 100

100 - 200

200 of meer

○ Agglomeratie of stad met
5 miljoen of meer inwoners

○ Agglomeratie of stad met 1 - 5 miljoen inwoners

0 450 900 km

- 1p **44** Uit de tekst van bron 32 blijkt dat China werkt aan het grootste windmolenpark ter wereld. Als locatie voor dit project heeft men gekozen voor de Gobiwoestijn (zie ook bron 33) vanwege de krachtige wind in dat gebied.
- Noem nog een argument voor de keuze van de Gobiwoestijn als locatie voor dit project.
- 1p **45** Uit de kaart van bron 33 valt ook een nadeel af te leiden van de keuze voor deze locatie.
- Welk nadeel wordt bedoeld?

bron 34

Kwart Britse stroom komt straks uit wind

De Britten gaan negen reusachtige windmolenparken op zee bouwen. Over een aantal jaren zal een kwart van de stroom in Groot-Brittannië uit windenergie worden gewonnen.

- 2p **46** Zowel China als Groot-Brittannië kiest steeds meer voor windenergie om onder andere het aantal kolencentrales te kunnen verminderen.
→ Noem twee redenen waarom men het aantal kolencentrales wil verminderen.
- 2p **47** In de tekst van bron 32 over China wordt naast windenergie ook gesproken over de bouw van nieuwe kerncentrales.
→ Noem een voordeel dat China ziet in kernenergie.
→ Noem vervolgens een nadeel van kernenergie.
- 1p **48** Afspraken over het terugdringen van de wereldwijde CO₂-uitstoot werden in 1992 vastgelegd in een klimaatverdrag.
Welk klimaatverdrag wordt bedoeld?
A het verdrag van Cancun
B het verdrag van Kolkata
C het verdrag van Kyoto
D het verdrag van Maastricht
- 2p **49** Opwekken van energie door middel van biomassa wordt vaak gezien als een goed alternatief voor fossiele energiebronnen. Boeren verbouwen gewassen die worden verwerkt tot biobrandstof. Het gebruik van biomassa voor biobrandstof heeft ook nadelen.
→ Noem twee nadelen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.